

Марина М. Петровић Јилих
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Катедра за немачки језик и књижевност
marinajulichkg@gmail.com

Оригинални научни рад
УДК: 378.016:821.112-055.3
DOI: 10.19090/MV.2023.14.229-243

КВИР КЊИЖЕВНОСТ У УНИВЕРЗИТЕТСКОЈ НАСТАВИ ГЕРМАНИСТИКЕ НА ПРИМЕРУ ОБРАДЕ РОМАНА *КРВАВА КЊИГА* КИМ ДЕ ЛОРИЗОН

АПСТРАКТ: Актуелан књижевно-дидактички дискурс немачког говорног подручја тек од 2017. године почиње интензивније да се бави проблематиком квир књижевности. Желећи да укаже на неопходност увођења ЛГБТИ+ литературе у универзитетску наставу, овај рад за предмет има анализу и категоризацију материјала насталог на основу студентских састава након читања квир романа *Крвава књига* аутора/-ке Ким де Лоризон. Служећи се научном методологијом квалитативних истраживања, очекује се одговор на питање да ли су остварени постављени наставни циљеви: оспособљавање студенткиња и студената да са ужитком читају текстове ЛГБТИ+ литературе, учвршћивање или промена вредносних ставова према припадницима и припадницама ЛГБТИ+ заједнице изазваних импулсима из књижевног текста, учешће у културном и квир дискурсу на немачком језику и активирање друштвеног ангажмана. У окриљу културног дискурса квир проблематика у последњих неколико година добија у нашој земљи посебан значај (и не само код нас). Појединачни случај квалитативног истраживања чини осам студенткиња и студената на Катедри за немачки језик и књижевност на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, који су за време спровођења наставе и истраживања – од октобра 2022. до јануара 2023. године – били на четвртој години студија.

Кључне речи: квир књижевност, дидактика књижевности, дискурсивне компетенције, страни језик, култура, знање, друштвени ангажман, квалитативна методологија.

QUEER LITERATURE IN GERMAN STUDIES AT THE UNIVERSITY LEVEL EXEMPLIFIED BY THE ANALYSIS OF THE NOVEL *BLOOD BOOK* BY KIM DE L'HORIZON

ABSTRACT: The current literary didactic discourse in the German-speaking region has been more intensively engaging with the issues of queer literature since 2017. With the aim of emphasizing the necessity of introducing LGBTI+ literature into university education, this

paper analyzes and categorizes materials based on student compositions after reading the queer novel *Blood Book* by Kim de L'Horizon. Using the methodology of qualitative research, an answer is expected regarding whether the set educational objectives have been achieved: enabling students to enjoy reading LGBTI+ literature, consolidating or changing their values and attitudes towards LGBTI+ individuals influenced by literary texts, engaging in cultural and queer discourse in the German language and activating social engagement. Within the realm of cultural discourse, queer issues have gained particular significance in recent years, not only in our country. The individual case of this qualitative research involves eight students from the Department of German Language and Literature at the Faculty of Philology and Arts, University of Kragujevac. During the period of teaching and research from October 2022 to January 2023, these students were in their fourth year of studies.

Key words: queer literature, literature didactics, discursive competencies, foreign language, culture, knowledge, social engagement, qualitative methodology.

1. УВОД

Протагониста/киња аутофиктивног романа *Крвава књига* аутора/ке Ким де Лоризон (Kim de L'Horizon, *Blutbuch*) је небинарна особа која се као ЈА-приповедач/ица без даљих родних објашњења и сасвим очигледно ослања на данас важећа мишљења по којима је у најмању руку род (енг. *gender*) културно, односно социјално тумачење биолошког пола (енг. *sex*). Ово мишљење о социјалном / културном родном идентитету је у немачком академском дискурсу прихваћено као важеће и употребљава се као аналитичка категорија (Косуџа 2022: 125). Сексуални начини живота више нису само приватна ствар појединца, већ су много више од тога. Они су симболички, културни, политички и/или биографски ексклузивни начини друштвеног поступања и друштвених структура које их чине негацијама. У родној и квир проблематици се „ради о припадности, праву на самоодређивање, људским правима и људском достојанству, о слободи, егзистенцији и о њиховој структурираној и структуришућој забрани” (Ваар 2022: 75)¹. Књига Џудит Батлер *Невоље с родом* (*Gender trouble*) појавила се у Сједињеним Америчким Државама давне 1990. године, али још увек представља једну од најутицајнијих студија на тему родног и квир идентитета. Ауторка сматра да је род перформативна дискурсивна конструкција, а идентитет рода конструише самог себе као „идентитет који се нејако успоставља временом, установљен у спољашњем простору *стилизованим понављањем чинов*” (Butler 2016: 233)². Но, чак је и

¹ Es geht um Zugehörigkeit(en), Selbstbestimmung, Menschenrechte und Menschenwürde, um Freiheit, um Existenz und die strukturierte und strukturierende Verweigerung derselben.

² Курзив је коришћен у оригиналном тексту.

пол делимично успостављена конструкција дискурса, тврди она у бројним филозофским излагањима (Butler 2001, 2012, 2016). Сматрајући да родно одређеном животу на пут стају “извесне научене и насилне претпоставке”, она се залаже за враћање легитимности мањинским родним и полним праксама (Butler 2016: 8).

У мери у којој родне норме (идеални диморфизам, хетеросексуална комплементарност тела, идеали и правила подесне и неподесне мушкости и женскости, од којих многи почивају на расним кодовима чистоте и табуима који би требало да спрече расно мешање) установљују шта ће се моћи разумети као људско, а шта не, шта ће се узети у обзир као „стварно”, а шта не, оне установљују онтолошко подручје у којем се телима може дати легитиман израз. Ако у *Невољи с родом* постоји неки позитивни нормативан задатак, онда је реч о захтеву да се легитимност прошири и на тела која се схватају као лажна, нестварна и неразумљива (Butler 2016: 25).

То подразумева да о мањинским групама мислимо пре доношења закључака о њима и покушамо да проширимо поља могућности за род. Нико „ко збиља разуме шта значи живети у друштвеном свету као нешто „немогуће”, нечитљиво, неоствариво, нестварно и незаконито” (Butler 2016: 8) не би постављао питање о користи таквог сагледавања ове актуелне и важне друштвене теме. Савремене квир теорије често у потпуности негирају постојање биолошке разлике између полова. Дискриминација ЛГБТИ+ особа не проистиче из страха, већ из мржње коју намећу цис (хетеро)-постојеће норме (Ewert 2020: 17). Цис-сексизам (цис-нормативност или цисполни биологизам) додељује телу при рођењу одређени пол. У активности наметања пола влада правило, да особа која је рођена са вулвином мора да буде жена, а она рођена са пенисом мушкарац. Али једна особа, каже Еверт, мора да има право на пол који сам/а бира и о коме сам/а одлучује (Ewert 2020: 18). Родна проблематика читљива је у језику, односно у дискурсима, а дискурзивност се може посматрати као једна од централних категорија за проучавање односа између књижевних текстова и културних, културолошких и друштвених феномена. Разумевању и анализи књижевних текстова све чешће се приступа из перспективе њиховог продуктивног учешћа у дискурсима. Тренутна књижевнонаучна дискусија на овом пољу заснива се на појму културе који је оријентисан на испитивање значења, симбола и знања у текстовима. Како је култура доступна анализи само преко текстова, књижевност има значајну улогу у динамичним дискурсивним системима друштвене саморефлексије (Hille/Schiedermaier 2021: 131).

Полазећи од претходно наведених теоријских постулата, у настави ће се обрађивани квір роман *Крвава књига* аутора/ке Ким де Лоризон читати у контексту актуелних културних дискурса. Овај рад треба да сагледа и опише друштвену проблематику ЛГБТИ+особа, као и улогу ЛГБТИ+ књижевности на учвршћивање и/или промене ставова рецепијената и рецепијенткиња према овој мањинској заједници у правцу прихватања њихове различитости на примеру обраде наведеног романа у настави. На основу новостечених знања и добијених импулса из књижевног текста очекује се оспособљавање студената и студенткиња за учешће у књижевном и културном квір дискурсу на немачком као страном језику. Очекује се и да студенти и студенткиње освесте потребу за активним друштвеним ангажманом против против изопштавања ЛГБТИ+ особа у нашем садашњем друштву и свету који нас окружује.

2. ЦИЉЕВИ НАСТАВЕ И ИЗБОР КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА

Циљеви наставе у зимском семестру 2022/23. академске године на предмету Немачка књижевност 20. века (четврта година студија, седми семестар) на Катедри за немачки језик и књижевност на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, на ком је обрађиван роман *Крвава књига*, јесу следећи:

- превазилажење табуа и предрасуда према припадницама и припадницима ЛГБТ+ заједнице;
- продубљивање и стицање знања о (њиховој и нашој) родној проблематици;
- оспособљавање за аргументовано изношење сопственог мишљења;
- оспособљавање за учешће у културном дискурсу и
- оспособљавање за друштвено и политичко ангажовање.

Одабрани књижевни текст *Крвава књига* (Kim de L'Horizon: *Blutbuch*) објављен је 2022. године. Сматра се да је избор овог текста у складу са циљевима наставе и да је прилагођен језичким и књижевним компетенцијама, али и интересовањима и искуственим знањима студената и студенткиња. Актуелан је зато што директно упућује на постојеће проблеме квір особа и подстиче на тражење решења актуелних друштвених проблема у земљи и иностранству. Књижевни текст ће бити сагледан у целости, а о његовој уметничкој вредности говоре многобројне књижевне критике и књижевне награде које је добио. Роман *Крвава књига* је добио најпрестижнију награду на

немачкој књижевној сцени. У питању је Немачка књижевна награда за 2022. годину која се додељује на Франкфуртском сајму књига. Овим се испуњени сви критеријуми за избор и обраду књижевних текстова у настави књижевности на страном језику (уп. Šlibar 2011: 92–98, Petrović Jülich 2016, 2023).

Ако се књижевни текстови, настали свакако под одређеним друштвеним околностима, односе на колективна знања неког временског периода и на индивидуална знања како ауторки и аутора тако и читатељки и читалаца, онда они нешто знају (Hille/Schiedermayr 2021: 185). У настави књижевности оријентисаној ка стицању знања ради продубљивања схватања другачијег треба циљати на оно шта текст зна, али и на то како је – то што текст зна – инсценирано у самом тексту (Hille/Schiedermayr 2021: 196). Студенткиње и студенти се на овај начин оспособљавају за учешће у културном дискурсу како на матерњем тако и на немачком језику, што представља један од најважнијих циљева комуникативне наставе страних језика.

3. РОМАН *КРВАВА КЊИГА* У НАСТАВИ

3.1. *О роману*

Главна јунакиња/главни јунак је небинарна особа током болног трагања за својим Јаством схвата да мора да открије истину о свом пореклу, дубоко скриване породичне тајне, историју и значај крваве букве (*Blutbuche*) засађене у бакином дворишу. Пишући писма баки двадесетседмогодишња/и Ким пише искрен и емотиван омаж женама којима посвећује своју књигу: „За моја мора”, за мајку и баку, океане, жене, енергије. У самом наслову *Крвава књига* – *Blutbuch*, метафором и алитерацијом се указује на мотиве који нас очекују у тексту. Ове стилске ефекте појачава дупла метафора – *крвава буква* (*Blutbuche*), која се само у једном слову разликује од наслова *Крвава књига*. Исто је са називима *мер* и *гросмер* – (*meer* – море, на швајцарском немачком мама). У роману су женски ликови тако и представљени: као неисцрпна енергија и тајна, као извор живота и лепоте, непобедиве попут мора и океана. („Жене мог детињства су један елемент, један океан” (I'Horizon 2022: 16))³. Писма која пише баки испрекидана су струјањима мисли, у која се врло често уплићу описи дивљих, бруталних сцена секса са бројним партнерима, којима

³ Die Frauen meiner Kindheit sind ein Element, ein Ozean.

приповедач/ица често не зна ни име. У овим односима су емоције попут нежности и блискости ретко присутне. Он/а и не жели да му/јој се десе – све треба да прође „брзо и без осећања, не треба ми више осећања, имам их довољно, потребан ми је од њих коначно један тврд cut” (Г’Horizon 2022: 12)⁴. Ким осећа задовољство и уживање приликом сједињавања и препуштања свог тела туђем. Секс му/јој омогућава да измашта представе о сопственој или туђој моћи, које се завршавају у ослобађању и краткотрајном ослобођењу. Симулирана осећања показују да је свет симулирани феномен (Baudrillard по Leskovec 2012: 247) у ком (у тим ретким тренуцима) Ким заборавља страх, осећај срамоте и кривице. Противуречност је, по мишљењу Лесковец, у насилној сексуалности фасцинантна. Са једне стране, секс и у њему изражено насиље доводе до губитка аутономије, а са друге стране се чини да се управо овај губитак доживљава као нешто позитивно. Тренуци самозаборава и повећане емоционалности тако могу да доведу до интензивног доживљаја стварности (Leskovec 2012: 251). Језичко инсценирање рушења табуа детаљним описом често насилних сексуалних практика један је од Кимових начина самоспознаје и стабилизације расцепаног јаства. „Сексуални међуакт” (Schwarz-Friesel 2007: 309) испуњава „анималне инстинкте” и редукује љубав на чулну пожуду, на телесни ужитак, на физички акт непознатих људи. У овом феномену се уочава амбивалентност, јер Ким, са једне стране, урушава своје стечене моралне, културне и друштвене вредности у свету који га/је окружује, а са друге стране је, међутим, фасциниран/а проналаском процепа у том свету и спознавањем алтернативних могућности за делање ван сваке научене нормативности. Ред и хаос су у сваком од нас недељиво умрежени једно у друго (Leskovec 2012: 249). Тако за Ким чулни сексуални чинови представљају чист ужитак и тренутке који му/јој омогућавају да заборави страх, стид, самопрезир и несигурност који прате његово/њено вансексуално бивствовање.

У роману се на самом крају раскринкава највећа породична тајна – бакина сестра Ирма је нестала након што ју је силовао отац. Остала је трудна, а мајка (Кимова прабака) је након порођаја, да би сачувала мужевљевоу част, пријављује полицији, која је затвара у озлоглашени женски затвор Хинделбанк. Сагледавајући потребу да превазиђе немост у којој је обитавала породична трагедија, он/а спас налази у писању. То га/је ослобађа, он/а прихвата себе и своју другачију телесност и излази са тешког развојног пута као победник/ца.

⁴ Schnell und gefühllos, ich habe ja genug Gefühle, ich brauche nicht noch mehr davon, ich brauche endlich mal einen harten cut von ihnen.

3.2 Методски приступ настави

Појшел истиче да су род и језик биполарне диферентне линије, које су социјално обележене и које карактеришу индивидуе, те се као такве морају обрађивати у настави (Peuschel 2018: 354), без обзира на то да ли је родна сензибилизација у контексту језика ученица и ученика прихватљива и уобичајена или не (Peuschel 2018: 350). За наставно подстицање у стицању „родне дискурсивне компетенције” залажу се Кениг, Зуркамп и Деке-Корнил (König/ Suhrkamp/ Decke-Kornill 2015: 5).

Хелене Деке-Корнил за родно сензибилну наставу предлаже следеће методске активности:

- драматизовати и истовремено тематизовати различитости;
- читати текстове који инсценирају „нонконформне” ликове и њихове судбине;
- продуктивно обрађивати текстове уз измене, иницирати промену перспектива, цртати кључне сцене, коментарисати фотографије, читати биографије итд.;
- обратити пажњу на културне традиције и историјско-политичке особености земље и деконструисати их;
- дискутовати о проблематици са ауторкама и ауторима, активисткињама и активистима, или разговарати о њиховим интервјуима на ту тему;
- организовати форуме;
- заступати у настави став о саморазумљивости прихватања различитости и борбе за људска права (Helene Decke-Cornill 2015: 10).

Лауренц Фолкман предлаже следећи каталог могућих питања и задатака родно (и квир) оријентисане проблематике, који нам може помоћи приликом обраде књижевних текстова у настави:

- традиционална и алтернативна подела улога у тексту, клишеи, стереотипи, предрасуде;
- позиције моћи;
- однос између жена и мушкараца, однос између хомо- и хетеросексуалних особа;
- доминирајуће позиције ликова у тексту;
- утопија и дистопија родне проблематике;
- ликови или тела као производ;

- женска/мушка/трансродна психа и тело;
- инсценирање тела и вредносних ставова;
- могућности читања позиција, констелација, симетрија и асиметрија моћи;
- разматрања о начинима са којима се конструишу припадности и којом тематиком, метафориком и симболиком се то постиже (Volkman по Hille/Schiedermaier 2021: 213–214).

Приликом одабира метода „свака одабрана метода мора да буде у служби циља и прилагођена ученицима, при чему предност треба давати оним методама које доприносе развоју личности ученика и њихових способности, односно методе код које у средишту пажње није наставник” (Zobenica 2018: 230). Методски репертоар који предлаже Хонеф-Бекер у ту сврху је прерађен, допуњен и прилагођен за рад на одабраном роману (Honnef-Becker 2006: 16). У методски наставни репертоар спадају следеће методе:

- 1 рецептивни поступци – поступак коришћен у приказаном наставном концепту је детаљно поновљено читање (опширније у: Abraham/ Kepser 2005: 192–193; Voogaart 2010: 271–282; Hochstatt/ Kraft/ Olsen 2013: 144–151);
- 2 књижевно-аналитички поступци;
- 3 разговор у групи и индивидуално писмено изражавање о одређеним тематским аспектима;
- 4 комуникација у групи и књижевни разговор (о Хајделбершком моделу види у Hochstadt et al. 2013: 151–158).

Продуктивно-креативни поступци, пре свега перформативни и позоришно-педагошки (опширније у: Czerny 2010), овога су пута изостали. Први разлог јесте недостатак времена – роман смо читали и анализирали део по део, како бисмо га сагледали детаљно и свеукупно, што нам је одузело доста времена. Други разлог је што нам се у том тренутку – након немира поводом одржавања ЕвроПрајда у Београду – организовање јавног догађаја (перфоманса, трибине или књижевне вечери са ЛГБТИ+ активистима/кињама) учинило (нажалост) неприхватљиво из безбедносних разлога.

4. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Испитивање ставова студената и студенткиња о књижевној вредности романа *Крвава књига* и његовом утицају на учвршћивање или евентуалне промене нормативних ставова везаних за ЛГБТИ+ популацију вршено је поступком који спада у класично поље квалитативне анализе при обради језичког (и нејезичког) материјала – описном анализом докумената. Важно је да нас документи као извори података доведу до битних закључака о људским активностима, мишљењима и осећањима. Једна од предности овог истраживачког дизајна је у томе што је материјал већ спреман и истраживачи не морају да га сачињавају сами, те се истраживачка субјективност своди на избор докумената. У документе спадају, између осталог, писани извори од посебног значаја (Mauring 2002: 46). Документи, који се анализирају и на основу којих се врши категоризација релевантних података у овом истраживању, студентски су састави настали у зимском семестру 2022/23. године након обраде романа *Крвава књига* на Катедри за немачки језик и књижевност на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу. Студенти и студенткиње тадашње четврте године су били искључиви фокус ове студије, тако да анализирани документи имају репрезентативну исказну вредност за истраживање. Појединачни случај у овој студији чини осам студенткиња и студената који су присуствовали часу на ком су писани састави. Сви искази су анонимни, а коришћена су измишљена имена којима су испитаници и испитанице потписивали своје изјаве. Поступак вредновања истраживања је квалитативна анализа садржаја. У овом поступку се материјал из ког се изводе категорије разлаже у делове. Три основне категорије квалитативне анализе садржаја су резимирање, експликација⁵ и структурисање⁶ (Mauring 2002: 115).

5. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Техника резимирања, употребљена у овом истраживању, користи се за индуктивно извођење категорија. Знађене категорије могу да се документују само једном изјавом без понављања. У овом истраживању су навођене једна или две изјаве. Резултат анализе је сет категорија о одређеној теми приказаних

⁵ Циљ анализе је допуна нејасних делова додатним материјалима који би отклонили нејасноће.

⁶ Циљ анализе је филтрирање одређених аспеката материјала и/или процењивање материјала по одређеним критеријумима.

на специфичним местима у материјалу (цитатима). Први тематски аспект односи се на рецепцију и вредновање обрађиваног књижевног текста и приказан је у Табели 1. Други тематски аспект односи се на промену вредносних ставова према ЛГБТИ+ популацији који су изазвани импулсима из текста и приказани су у Табели 2.

Вредновање текста	<i>Ово је књига коју не можете читати пред спавање да бисте се опустили. Ово је књига у коју се морате удубити. Књига са фантастичним стилем, језиком и средствима.</i> Цвета <i>Схватила сам да је ова књига ту да се чита са великом пажњом, а не ради одмора или забаве.</i> Ингрид
Ужитак и узбуђење	<i>Нисам била одмах на почетку толико узбуђена и нисам знала да ли ће ми се допасти ... Али књига је узбудљива и док сам је читала имала сам много питања ... Сматрам да овакву књигу треба свако да прочита, јер је јако поучна. Оно што сигурно знам јесте да ћу се овој књизи поново вратити.</i> Кристина <i>Колико уживате у читању, толико вас и шокира, кроз дело су прожете све емоције које можете уопште да замислите!</i> Цвета
Разумевање другости изазвано читањем	<i>Након читања ове књиге развила сам више емпатије за људе као што је Ким, какво је њихово одрастање, каква су њихова осећања, који су њихови страхови.</i> Шметерлин
Самоспознаја изазвана читањем	<i>Дело оставља огромну поруку и читајући га свако свестан би морао да се запита: „Ко сам ја у свом телу?“</i> Абрам_105 <i>Роман је оставио огроман утисак на мене, тако да сам читањем променила велики број мојих ставова, али се и запитала како се ја осећам у друштву у ком сам, у телу у ком сам...</i> Ингрид
Емоције изазване читањем	<i>Ова прича за некога и јесте била нешто страшно, болно и рањиво.</i> Цветак зановетак

Табела 1. Тематски аспект Рефлексија о роману *Крвава књига*

Емпатија	<i>Након читања ове књиге развила сам више емпатије за људе као што је Ким, какво је њихово одрастање, каква су њихова осећања, који су њихови страхови...</i> Шметерлинг
Право на слободу и сопствени идентитет	<i>Он/а шаље поруку да жели коначно да се ослободи окова и прихвати своје тело као и своју личност.</i> Диана
Ширење видика	<i>Ким је испричао/ла своју причу и свако ко покуша да га/је схвати надоградиће или, ако га нема, изградиће један део своје личности.</i> Аврам-105
Разбијање предрасуда	<i>Ова књига може дирнути сваког ко дозволи себи да изађе из својих устаљених форми размишљања и помогне људима да боље разумеју свет око себе... Он/а је желео/ла да боље упозна своје тело, јер није разумео/ла зашто неко мора да буде само мушкарац или само жена. Његова/њена жеља је само да буде прихваћен/а онакав/ва какав/каква јесте.</i> Диана
Прихватање различитости	<i>Рекла бих да ми као друштво још увек не можемо да прихватимо да различитости постоје и да то треба да поштујемо, а не да осуђујемо.</i> Кристина <i>Циљ му/јој је да победи себе, да помогне другима да живе слободно, а ја мислим да у томе успева, јер ова књига може дирнути сваког ко дозволи себи да изађе из својих устаљених форми размишљања и помогне људима да боље разумеју свет око себе.</i> Диана
Стицање знања	<i>Екстремно јаки сексуални чинови само продубљују замисао овог дела и враћају на то да је све јако приземно од стране човечанства, али за особу је то што оживљава и проживљава највиши ниво значаја.</i> Аврам-105
Друштвено ангажовање	<i>Променом времена у ком живимо мора се мењати и друштво. Статичност за коју се боримо само је потрошња енергије. Промене крећу од нас, а читањем оваквих романа довелићемо до бољег разумевања овог дела популације и помоћи ћемо тим људима у интеграцији.</i> Ингрид

Табела 2. Рефлексија о нормативним ставовима изазваним читањем романа *Крвава књига*

Из изјава проистиче да су роман *Крвава књига* све студенткиње и сви студенти читали са уживањем и задовољством. Упитани о променама у ставовима према ЛГБТИ+ особама, студенткиње и студенти наводе да су читањем овог књижевног текста дошли до многих нових сазнања о њиховом животу, страховима, љубави и тешкоћама на које наилазе у друштву. Сви испитаници и испитанице сматрају да је потребно више друштвеног ангажовања у решавању проблематике друштвеног изопштавања ЛГБТИ+ особа. Изјаве испитаника и испитаница потврђују да је њихов заједнички став спремност за отворен приступ ЛГБТИ+ популацији и ЛГБТИ+ књижевности.

6. ДИСКУСИЈА И ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Да у четвртој години студија студенткиње и студенти поседују велики број књижевних и животних компетенција и свесно их примењују у обради књижевних текстова показала су нека моја ранија квалитативна истраживања (Petrović Jülich 2016, Petrović Jilih 2021, Petrović Jülich 2023). Самоуверено владање књижевним компетенцијама у цитираним изјавама посебно је изражено у јасном ставу о књижевноуметничкој вредности текста, као и навођењем свесно употребљаваних стратегија читања (детално, споро, поновљено читање), што их на крају доводи до испуњења основног циља сваке наставе књижевности – до уживања у читању. Ово са једне стране сведочи о прихватању квір књижевности и њених тема, а са друге о препознавању уметничког и језичког потенцијала романа. Чак су им примењиване методе, како су наглашавали у разговорима (заједничка анализа и интерпретација делова читаног текста и књижевни разговор били су једини методски приступи тексту – изостале су продуктивне и перформативне методе на које су навикли) одговарале, јер су тако могли боље да сагледају језички израз и вишезначност текста.

Из изјава студената и студенткиња проистиче да, осим поседовања књижевних компетенција, располажу и многим кључним животним компетенцијама. Сматрају да постоје друштвене стеге којих се треба ослободити и да „моралне” вредности нису увек онакве као што се то у општеприхваћеном културном кодексу одређене језичке заједнице презентује. Нова знања која су добили/е читајући роман успешно су пребацили из фикционалног књижевног света у свет који их окружује, ангажовано апелујући на излазак из „устаљених форми размишљања”. Комплексни емоционални светови књижевних текстова нуде читаоцима и читатељкама доживљавање и преживљавање компликованих осећања и њихових међусобних односа „који проширују наш искуствени хоризонт, који су непознанице нашем начину осећаја и осећања и које самим тим

обогатују наш емоционални потенцијал, наше могуће светове” (Šlibar 2012: 354)⁷. Управо то се догодило студенткињама и студентима као последица рецепције романа *Крвава књига*.

ЛИТЕРАТУРА

- Abraham, U., Kepser, M. (2006). *Literaturdidaktik Deutsch. Eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Butler, J. (2001). *Tela koja nešto znače: o diskurzivnim granicama „pola”*. Beograd: Samizdat.
- Butler, J. (2012). *Psihički život moći: teorije pokoravanja*. Beograd: Univerzitet Singidunum.
- Butler, J. (2016). *Nevolja s rodом: feminizam i subverzija identiteta*. Loznica: Karpos.
- Baar, R. (2022). Velfalt sichtbar machen: sexuelle Lebensweisen im DaF/DaZ-Unterricht, in *Gender_Vielfalt_Sexualität(en) im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*, ed. A. Freese, O. N. Völkel (München: IUDICIUM Verlag): 73–87.
- Boogaart, M. K. (2010). Textnahes Lesen, in *Literatur- und Mediendidaktik*, ed. V. Frederking, H.-W. Hunecke, A. Krommer, Ch. Meier (Hohengehren: Baltmannsweiler: Schneider Verlag): 271–282.
- Czerny, G. (2010): *Theater – SAFARI. Praxismodelle für die Grundschule*. Braunschweig: Bildungshaus Schulbuchverlage.
- Decke-Cornill, H. (2015). Differenzsensibel unterrichten. *Der fremdsprachliche Unterricht Englisch 135* (Themenheft: Negotiating Gender): 10.
- Ewert, F. (2020). *Trans. Frau. Sein. Aspekte gesellschaftlicher Marginalisierung*. Münster: Editionassemblage.
- Hille/S., Schiedermaier A. (2021). *Literaturdidaktik Deutsch als Fremd und Zweitsprache*. Tübingen: Narr Verlag.
- Hochstadt, Ch., Kraft, A., Olsen, R., (2013). *Deutschdidaktik. Konzeptionen für die Praxis*. Tübingen und Basel: A. Franke Verlag.
- Honeff-Becker, I. (2006). *Interkulturalität als neue Perspektive der Deutschdidaktik*. Nordhausen: Traugott Bautz.

⁷In komplexen Gefühlswelten werden komplizierte Gefühle, Gefühlsrelationen angeboten und – wie es sich für anspruchsvolle Literatur auch ziemt – auch solche, die unseren Erfahrungshorizont erweitern, die unserer Art des Empfinden und Fühlens fremd sind und dadurch unser Emotionspotenzial, unsere Möglichkeitswelten, bereichern.

- Kocyba, K. (2022). „Von außen ist es nicht zu erkennen“: Gender und seine (literarische) Interpretation, in *Gender_Vielfalt_Sexualität(en) im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*, ed. A. Freese, O. N. Völkel (München: IUDICIUM Verlag): 125–137.
- König, L., Suhrkamp, C., Decke-Cornill, H. (2015). Negotiating Gender. Aushandlungs- und Reflexionsprozesse über Geschlechtervorstellungen im Fremdsprachenunterricht anstoßen. *Der fremdsprachliche Unterricht Englisch* 135: 2–8.
- Leskovec, A. (2012). „Denn von Dingen, die wir in der Wirklichkeit nur ungern erblicken, sehen wir mit Freude möglichst getreue Abbildungen“-Von der Lust am Unbehagen, in *Gefühlswelten und Emotionsdiskurse in der deutschsprachigen Literatur*, ed. K. Donko & N. Šlibar (Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Slovenske germanistične študije): 247–254.
- L'Horizon, K. D. (2022). *Blutbuch*. Köln: DuMont Verlag.
- Mayring, Ph. (2002). *Einführung in die qualitative Sozialforschung*. Weinheim und Basel: Beltz Verlag.
- Petrović Jilih, M. (2021). Društveno-kritički pristup u germanističkoj nastavi književnosti na primeru romana *Dobri dani* Marka Dinića. *Metodički vidici* 12: 149–165.
- Petrović Jülich, M. (2016). *Svi smo bili tekst...*. Kragujevac: FILUM.
- Petrović Jülich, M. (2023). *Čudesna putovanja ka pupku sveta: produktivno-performativna didaktika književnosti na (nemačkom kao) stranom jeziku*. Kragujevac: FILUM.
- Peuschel, K. (2018). Aspekte von Gender in der Sprach(aus)bildung Deutsch (als zweite, dritte und Foldesprache), in *Normative Grundlagen und reflexive Verortungen im Feld DaF-DaZ*, ed. I. Dirim & A. Wegner (Opladen: Verlag Barbara Budric): 344–362.
- Šlibar, N. (2012). Komplexe Emotionswelten–komplizierte Gefühle, in *Gefühlswelten und Emotionsdiskurse in der deutschsprachigen Literatur*, ed. K. Donko, N. Šlibar (Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Slovenske germanistične študije): 348–355.
- Schwarz-Friesel, M. (2007). *Sprache und Emotion*. Tübingen: A. Franke.
- Šlibar, N. (2011). *Wie didaktisiere ich literarische Texte?: neue Maturatexte und viele andere im DaF-Unterricht*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zobenica, N. (2018). *Didaktika nemačke književnosti kao strane*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Marina M. Petrović Jülich
University of Kragujevac
Faculty of Philology and Arts

**QUEER LITERATURE IN GERMAN STUDIES AT THE UNIVERSITY LEVEL
EXEMPLIFIED BY THE ANALYSIS OF THE NOVEL *BLOOD BOOK* BY KIM DE
L’HORIZON**

Summary

In the year of the publication of the novel *Blood Book* (2022), author Kim de L’Horizon was awarded the Literature Prize of the Jürgen Ponto Foundation. It was followed by the German Literary Award, which is awarded at the Frankfurt Book Fair for the best novel of the year written in the German language and is considered the most prestigious literary award in Germany. For the first time in the history of the German literary award it was awarded to a non-binary author. The current literary didactic discourse in the German-speaking region has only started to engage more intensively with the issues of queer literature since 2017. With the aim of emphasizing the necessity of introducing LGBTI+ literature into university education, this paper analyzes and categorizes materials based on student compositions after reading the queer novel *Blood Book* by Kim de L’Horizon. Using the methodology of qualitative research, an answer is expected regarding whether the set educational objectives have been achieved: enabling students to enjoy reading LGBTI+ literature, consolidating or changing their values and attitudes towards LGBTI+ individuals influenced by literary texts, engaging in cultural and queer discourse in the German language and activating social engagement. Within the realm of cultural discourse, queer issues have gained particular significance in recent years, not only in our country. The individual case of this qualitative research involves eight students from the Department of German Language and Literature at the Faculty of Philology and Arts, University of Kragujevac. During the period of teaching and research from October 2022 to January 2023, these students were in their fourth year of studies. From the statements of the students, it emerges that they possess not only literary competencies but also many key life competencies. The respondents consider that there are social constraints that need to be overcome and that “moral” values are not always as they are presented in the widely accepted cultural code of a specific language community. The new knowledge they have gained from reading the novel has been successfully transferred from the fictional literary world into the world that surrounds them, actively urging a departure from “entrenched thought patterns”.

Key words: queer literature, literature didactics, discursive competencies, foreign language, culture, knowledge, social engagement, qualitative methodology.

Примљено: 24. 3. 2023.
Прихваћено: 10. 6. 2023.

